

ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ : พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงหรือ? Seven Elusive Problems: Did the Buddha Really Talk?

ธีรโชติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email : tongin2000@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอคำตอบปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่มีผู้อ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ จากการศึกษาไม่พบคำถามและคำตอบเหล่านี้ในคัมภีร์ใด ๆ แต่คำตอบบางเรื่องสอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา จึงสรุปว่า ปัญหาและคำตอบเหล่านี้เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นในภายหลัง ไม่ใช่เรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรง ข้อสรุปจากเรื่องนี้ก็คือ ชาวพุทธจะต้องหันกลับมาทบทวนหน้าที่หลักของตนคือ การศึกษาหลักคำสอนและปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ศึกษาจนเข้าใจแล้วเพื่อความพ้นทุกข์ รวมถึงการเผยแผ่หลักคำสอนที่ถูกต้องให้แก่คนอื่นเพื่อประโยชน์และความสุข ไม่สร้างหลักคำสอนปลอมแล้วนำไปเผยแผ่ และช่วยกันขจัดยับยั้งหลักคำสอนปลอมที่เผยแพร่ต่อ ๆ กันมาเพื่อธำรงไว้ซึ่งพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ สัทธรรมปฏิรูป พระพุทธศาสนา

Abstract

This article aimed to present an answer seven elusive problems which have claimed to be Buddha's speech. According to studies, these questions and answers were not found in any scriptures in Buddhism. It found that these questions and answers were not Buddha's speech. But some answers are acceptable with some teachings in Buddhism and not found these questions and answers in any scriptures. Therefore, it can be concluded that these elusive problems and answers were later compiled it not Buddha's doctrines. Therefore, Buddhists must turn to review their primary duties, namely the duty to study the Buddha's doctrine Including dissemination of doctrine to others for benefit and happiness, will not create fake doctrine, help each other suppress the false doctrine that has been spread, and follow the doctrine for liberation from suffering

Keywords : Seven Elusive Problems, Fake Doctrine, Buddhism

บทนำ

ภูมิหลังของการเขียนบทความเรื่องนี้มาจากปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่แพร่หลายในสื่อออนไลน์ โดยผู้เผยแพร่ข้อความดังกล่าวอ้างว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ทำให้สงสัยว่าเรื่องดังกล่าวเป็นจริงตามที่อ้างหรือไม่ เพราะมี

บางเรื่องขัดแย้งกับข้อมูลที่คุณเขียนศึกษามา แต่ยอมรับว่า ผู้เผยแพร่พยายามสื่อสารสาระสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตได้อย่างดี เป็นแต่เพียงผู้เขียนและคนบางส่วนที่แสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เผยแพร่ปัญหาดังกล่าวสงสัยว่า พระพุทธเจ้าตรัสแก้ปัญหาล่าช้าจริงหรือไม่ จึงได้ถามนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งมหายานและเถรวาทหลายท่านและทำการสืบค้นจากพระไตรปิฎกทั้งภาษาไทยและภาษาสันสกฤต แต่ก็ไม่พบคำถามทั้ง 7 ประการ ยิ่งทำให้อยากทราบที่มาของคำถามและคำตอบเหล่านี้ จึงได้ค้นคว้าจากคัมภีร์อรรถกถา ปกรณวิเสส ฎีกา อรรถกถา และคัมภีร์อื่น ๆ เพิ่มเติม เท่าที่สืบค้นก็ยังไม่พบข้อความดังกล่าว ยิ่งทำให้สงสัยว่า ข้อความดังกล่าวเป็นเรื่องที่แต่งใหม่หรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ก็มีเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจกับชาวพุทธให้ถูกต้องด้วยบทความนี้

ปัจจุบันมีผู้พยายามที่จะนำความคิดเห็นของตนมาโยงเข้ากับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาบางข้อ และเพื่อให้ดูว่า สิ่งที่คุณคิดนั้นเป็นเรื่องจริงก็เลยอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้ามายืนยัน โดยอ้างว่าเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้า ทั้งที่พระพุทธองค์ไม่เคยตรัสไว้แล้วก็เผยแพร่ต่อ ๆ กันไปในโลกออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลที่สร้างขึ้นใหม่อย่างรวดเร็วและมีจำนวนมากขึ้นทุกวัน ถ้าเป็นเรื่องดีก็มีผลในเชิงบวกอยู่บ้าง แต่ถ้าเป็นข้อมูลในเชิงลบก็เป็นผลเสียต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก แต่ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเชิงบวกหรือลบก็ตามล้วนมีผลเสียต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว นั่นคือทำให้คนที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องเหล่านั้นอย่างเข้าใจจะพากันเข้าใจว่า เรื่องที่เผยแพร่มานั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าจริง ๆ เห็นได้จากปัญหาที่เข้าใจยากทั้ง 7 ข้อ ที่มีการส่งต่อกันในโลกออนไลน์หลายเว็บไซต์ และมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ยอมรับว่าคำตอบปัญหาล่าช้าเป็นพระดำรัสของพระพุทธเจ้าจริง บางส่วนสงสัยว่าเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงหรือไม่ และผู้เขียนได้ส่งข้อความถามกลับไปยังเว็บไซต์นั้น ๆ เพื่อขอข้อมูลว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ในคัมภีร์ใด แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบกลับมาจึงคิดว่า หากไม่มีการศึกษาเพื่อค้นหาความจริงให้คนรับรู้ก็จะส่งผลให้มีคนเข้าใจผิดและยึดถือปฏิบัติตามเพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากความเป็นมาของปัญหาและผลกระทบดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาและทำเรื่องนี้ให้กระจ่าง เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะเสนอเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่จะต้องระมัดระวังให้มาก เพราะอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาที่เป็นสัจธรรมดำรงอยู่ไม่ได้ หากข้อความที่สื่อไปนั้นเป็นสัจธรรมปฏิรูป หมายถึง เรื่องที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนเทียมที่ทำให้สาระสำคัญของคำสอนจริงคลาดเคลื่อนไป เช่น สมณรูปหนึ่งอธิบายคัมภีร์ว่า แสงสว่างแล้วเกิดทางตัน เมื่อพบกับทางตันก็ทำให้เป็นทุกข์สรุปว่า สมณรูปนั้นพยายามจะสื่อความหมายของคัมภีร์ว่าเป็นสาเหตุของของความทุกข์ ถ้าพิจารณาไปที่อรรถหรือสาระสำคัญก็ถูกต้องตามพุทธวจนะในอริยสัจสี่ที่กล่าวว่า ตัณหาเป็นสาเหตุทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) แต่ถ้าพิจารณาโดยพยัญชนะก็ไม่ถูกต้อง เพราะตัณหาโดยพยัญชนะ หมายถึง ความทะยานอยาก ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้มีเจตนาที่จะว่าตำหนิผู้เผยแพร่ปัญหาที่เข้าใจยากทั้ง 7 ประการ ตามสื่อโซเชียลมีเดียให้ได้รับความเสียหาย แต่เพียงอยากนำเสนอความถูกต้องทางข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจริง ๆ เพื่อรักษาพุทธวจนะให้คงอยู่เป็นแนวทางแห่งความพ้นทุกข์ของชาวพุทธต่อไป หวังว่า บทความนี้จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้และเป็นข้อควรระมัดระวังในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องต่อไป

ปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ

ผู้เขียนไม่ทราบว่า ใครเป็นผู้เขียนปัญหาที่เข้าใจยาก 7 ประการ ที่อ้างว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้ และส่งข้อความนี้ในโลกออนไลน์ ซึ่งพบว่า มีการเผยแพร่มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018-2019 (พ.ศ. 2561-2562) พยายามสืบค้นในหลาย ๆ

เว็บไซต์ เช่น ชมรมอาสาสมัครชาวพุทธ (15 มกราคม 2019), บ้านสวนศีล (16 ธันวาคม 2018), เว็บไซต์ตสนทนาธรรม (21 พฤศจิกายน 2018), Digitalupdatebysura.com (13 กุมภาพันธ์ 2018), @paputtajaw คำสอนพระพุทเจ้า มหาศาสดาโลก (14 กรกฎาคม 2019), และสถาบันวิทยาศาสตร์ทางจิตนานาชาติ (19 พฤษภาคม 2018) นอกจากนี้ยังพบว่า มีการแชร์เรื่องนี้ต่อ ๆ กันทางไลน์อีกด้วย แต่ก็ไม่ได้บอกว่า ใครเป็นผู้เขียน ต่างก็อ้างกันไปมา และที่สำคัญมีผู้เข้าไปแสดงความความคิดเห็นในเว็บไซต์ต่าง ๆ และกลุ่มไลน์จำนวนมาก ส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นพระดำรัสของพระพุทเจ้าจริง ส่งผลให้ผู้เขียนต้องค้นหาคำตอบและแสดงความจริงเรื่องนี้ให้ปรากฏเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดต่อไป ซึ่งในบทความนี้ ขอนำข้อความจากเว็บไซต์ของ @paputtajaw คำสอนพระพุทเจ้า มหาศาสดาโลก (14 กรกฎาคม 2019) มาวิเคราะห์ เพราะเห็นว่าข้อความที่เผยแพร่เป็นเรื่องราวดีโดยไม่ตัดข้อความใด ๆ ทิ้งไป

เนื้อหาของข้อความที่เผยแพร่ในเว็บไซต์นี้มีการอธิบายคำตอบปัญหาแต่ละข้อ มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างจากเว็บไซต์อื่น ๆ แต่โดยสาระสำคัญแล้วก็คล้ายกัน และตอนท้ายของข้อความมีบทสรุปคล้ายกับการสรุปเรื่องในอรรถกถาธรรมบทที่พระพุทโฆสาจารย์สรุปไว้ว่า พราหมณ์ได้ฟังคำตอบจากพระพุทเจ้าแล้ว ไตร่ตรองพิจารณาโดยเหตุผลแล้ว จึงยอมมอบกายถวายตัว ยอมสมทานศีล เป็นพุทธมามกะ และได้ดวงตาเห็นธรรมโดยทั่วกัน พร้อมกล่าวสรรเสริญพระพุทเจ้าว่า “สัตถา เทวมนุสสานัง” พระองค์เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายโดยแท้จริง

จากข้อมูลในเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า @paputtajaw คำสอน พระพุทเจ้า มหาศาสดาโลกดังกล่าวมีข้อแตกต่างจากเว็บไซต์อื่นอยู่สองเรื่องคือ เว็บไซต์อื่น ๆ จะระบุว่าเป็นคนทั่วไปกล่าวและไม่ได้กล่าวข้อสรุปเรื่องดังกล่าวไว้ ส่วนคำตอบจะคล้าย ๆ กัน เพียงแต่การอธิบายคำตอบของพระพุทเจ้าจะแตกต่างกันบ้างตามความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว ดังนั้น จึงสรุปว่า ปัญหาและคำตอบปัญหาทั้ง 7 ประการนี้ เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เพราะไม่พบหลักฐานในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ประกอบกับปราชญ์ทางศาสนาพุทธหลายท่านก็ได้ลงความเห็นไว้ทำนองเดียวกัน อีกทั้งข้อมูลในเว็บไซต์ต่าง ๆ ก็ขัดแย้งกันเองในบางเรื่อง มีการอธิบายความแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวในแต่ละเว็บไซต์ จึงจำเป็นต้องเขียนบทความนี้เพื่อแสดงความจริงให้กระจ่างและเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของคนที่อ่านเรื่องนี้

ทัศนวิจารณ์และสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ ผู้เขียนได้กำหนดประเด็นที่จะนำเสนอและวิเคราะห์ในปัญหาแต่ละข้อไว้ 3 ประการ คือ เนื้อหาเดิม ทัศนวิจารณ์ และคำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในคำถามและคำตอบแต่ละข้อว่าเป็นพุทธพจน์หรือไม่ตามลำดับคำถามทั้ง 7 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. สิ่งที่ดีที่สุดในโลกคืออะไร

1.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า มีดีที่ลับหินดีแล้วคมที่สุด ส่วนพระพุทเจ้าทรงตอบว่า วาจาที่ใสร้าย ทำร้ายหัวใจผู้อื่นคมที่สุด (เว็บไซต์อื่น ๆ จะกล่าวว่า ลิ่น)

1.2 ทัศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

1.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาตามสาระสำคัญของคำตอบคำถามดังกล่าวแล้วเห็นว่า สอดคล้องกับหลักคำสอนบางเรื่องในพระพุทธศาสนา ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า มีดีที่ลับหินดี กล่าวคือมีดีที่ลับหินจนคมกริบสามารถตัดสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใตวิสัยที่มีดี

จะตัดได้ นี่เป็นทัศนะส่วนตัวของผู้ตอบ และไม่ใช่ว่าทุกคนจะตอบอย่างนี้ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ตัดสิ่งต่าง ๆ ในอดีตมีหลายประเภท เช่น ขวาน เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันได้มีเครื่องมือที่ทันสมัยและมีศักยภาพสามารถตัดเหล็กหรือสิ่งอื่น ๆ ที่แข็งแรงที่มีดไม่สามารถตัดได้อีกหลายประเภท (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า วาจาคมที่สุด โดยผู้เผยแพร่ข้อความอธิบายว่า คำพูดที่ใส่ร้าย สามารถทำร้ายหัวใจผู้อื่นได้ ถ้าพิจารณาตามสาระก็เป็นเช่นนั้น เพราะอนุโลมเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง วชิรทุจริต คำพูดที่ไม่ดี 4 ประการ ได้แก่ คำพูดที่โกหก หลอกลวงผู้อื่น คำพูดที่ส่อเสียดหรือยุแหย่ให้คนแตกแยกกัน คำพูดคำหยาบคาย **คำผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย** และ คำพูดเพื่อจ้อ เผลวไหล ไร้สาระที่กล่าวรวมไว้ในหัวข้อกุศลกรรมบถ 10 (ที.ปา. (ไทย) 11/347/362) รวมถึงคำพูดนิทาน ว่าร้าย ใส่ความผู้อื่นให้เจ็บใจ เดือดร้อน เสียหาย ซึ่งคำพูดดังกล่าวสามารถเปรียบได้กับคมมีดที่บาดใจ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดใจ บางคำพูดอาจทำให้คนคิดสั้นถึงฆ่าตัวตายได้

1.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า วาจาเป็นสิ่งที่คมที่สุด เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยอ้างว่าเป็นพุทธดำรัสเพื่อสร้างศรัทธาเชื่อถือให้แก่เรื่องที่ตั้งขึ้น และอธิบายไว้สั้น ๆ เพียงให้รู้ใจความสำคัญเท่านั้น อาจเป็นเพราะผู้เขียนต้องการสื่อสารสำคัญให้ผู้อ่านเห็นความจริงเกี่ยวกับคำพูดว่า สามารถทำร้ายคนได้จริง แต่จากการศึกษายังไม่พบหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ ที่กล่าวถึงพระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามไว้เช่นนี้ จึงลงความเห็นว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมา และคำตอบดังกล่าวก็ยังไม่ใช่อายุติ เพราะยังมีหลักคำสอนเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถนำมาตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่คมที่สุดได้เช่นกัน ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

1.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความว่า เป็นสิ่งที่คมที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานจากคัมภีร์รองรับ 2 เรื่อง

1.3.1 ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ เหตุผลที่ดีความว่า ปัญญาคมที่สุด เพราะว่า ปัญญาสามารถตัดกิเลสที่วิฤตใด ๆ ที่ชาวโลกกล่าวว่ามีคมที่สุดไม่สามารถตัดได้ หลักฐานที่รับรองความจริงเรื่องนี้ศึกษาได้จากคำสอนเรื่อง ปัญญาวิมุตติ ความหลุดพ้นแห่งจิตจากอวิชชาด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง (อง.ทก. (ไทย) 20/88/107) และหลักคำสอน เรื่อง ไตรสิกขา ข้ออธิปัญญาสิกขา หลักฝึกอบรมจิตให้เกิดปัญญารู้แจ้งที่สามารถขจัดกิเลส เช่น อวิชชา ความไม่รู้แจ้งได้ (อง.ติก. (ไทย) 20/82/309) หรือศึกษาในเชิงคำเปรียบเทียบในอาภาสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แสงสว่างแห่งปัญญาเป็นเลิศกว่าแสงสว่างของดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และแสงสว่างทุกชนิด” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/141/209) และในนัตถิปุตตสมสูตร พระพุทธเจ้ายังตรัสย้ำไว้ว่า “แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี” (ส.ส. (ไทย) 15/13/13) การตรัสไว้เช่นนี้เพื่อยืนยันว่า ปัญญาสามารถที่จะขจัดความมืดคือ กิเลส เช่น อวิชชา โมหะ มิจฉาทิฏฐิที่ปกปิดไม่ให้มนุษย์เห็นแจ้งสภาวะธรรมตามความจริงได้ และไม่มีแสงสว่างใด ๆ ขจัดได้

1.3.2 ญาณ หมายถึง การรู้แจ้ง เป็นคำสอนอีกเรื่องหนึ่งที่สามารถนำมาตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่คมกว่าวิฤตใด ๆ เนื่องจาก ญาณสามารถตัดพันธนาการของชีวิตคือ กิเลสที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏได้ ประเด็นนี้ศึกษาได้จากหลักคำสอนหลายเรื่อง เช่น วิชา 3 ข้อว่า อาสวกขยญาณ ญาณหยั่งรู้ธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะหรือความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/275) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ญาณความรู้ขั้นสูงที่เกิดจากการพัฒนาจิตจนหยั่งรู้ในธรรมทั้งปวง สามารถตัดอาสวะกิเลสทั้งปวงได้ คำสอนเรื่องญาณอีก

ข้อหนึ่งคือ ญาณทัสสนะ หมายถึง การเห็นด้วยญาณตามความจริงในอริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) แต่ละข้อ ๆ 3 รอบ มีอาการ 12 คือ สัจจญาณ ความหยั่งรู้ว่า นี่คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค กิจจญาณ ความหยั่งรู้กิจที่จะต้องทำ ในอริยสัจสี่ว่า ทุกข์ ควรกำหนดรู้ สมุทัย ควรละ นิโรธ ควรทำให้แจ้ง มรรค ควรเจริญ และกตญาณ ความหยั่งรู้กิจที่ควรทำในอริยสัจสี่ว่าทำแล้ว คือ ทุกข์ อันเรากำหนดรู้แล้ว สมุทัย อันเราละได้แล้ว นิโรธ อันเราทำให้แจ้งแล้ว และ มรรค อันเราเจริญแล้ว (วิ.ม. (ไทย) 4/14-16/21-24) การตรัสรู้หรืออริยสัจสี่นี้เองที่ทำให้พระสมณโคดมได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดสิ้นอาสวะกิเลส

2. ระยะเวลาที่ไกลที่สุดคืออะไร

2.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า ดวงอาทิตย์ สุดขอบจักรวาล ไกลที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า อดีตที่ผ่านมาตั้งหลายกัป ยาวที่สุด

2.2 ทักษะวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

2.2.1 สารสำคัญ ถ้าพิจารณาที่สาระสำคัญของคำตอบดังกล่าวแล้วก็เห็นว่า สอดคล้องกับหลักคำสอนบางเรื่องในพระพุทธศาสนา ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า ดวงอาทิตย์หรือขอบจักรวาลไกลที่สุดนั้น เป็นทัศนะของผู้เขียน ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบ เนื่องจากสามารถตอบในแง่อื่นได้อีก แต่ถ้าพิจารณาโดยสาระก็เห็นว่าเป็นจริงเช่นนั้น เนื่องจากมีหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารองรับ เช่น เรื่อง ความกว้างใหญ่ไพศาลของสหัสโลกาตุนาตุขนาดเล็กในจุฬินกาสูตร (อง.ติก. (ไทย) 20/81/306-307) ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดจากพระไตรปิฎกตามที่อ้างอิงไว้ และเรื่อง อนันตะ หมายถึง สิ่งที่ดีที่สุดไม่ได้ที่แสดงไว้ในอรรถกถาอัฐฐาสลินี (อง.อ. (บาลี) 3/156-159/136) 4 ประการ คือ ห้วงอากาศในจักรวาลที่หาที่สุดมิได้ (อากาศอนันตะ) โลกและดวงดาวที่นับจำนวนมิได้ (จักรวาลอนันตะ) หมูสัตว์มีจำนวนนับไม่ถ้วน (สัตตนิกายอนันตะ) และพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าไม่มีที่สิ้นสุด (พุทธญาณอนันตะ หมายถึง สัพพัญญุตญาณ) และในโลहितัสสุตตร พระพุทธเจ้าทรงตรัสย้ำว่า “ไม่ว่าเวลาไหน ที่สุดแห่งโลกใครก็ถึงไม่ได้ด้วยการไป” (ส.ส. (ไทย) 15/107/118-119) (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า ระยะเวลาที่ไกลที่สุดคืออดีต เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับคำสอนในพระพุทธศาสนาและอธิบายไว้สั้น ๆ แต่ไม่ได้ยกหลักคำสอนเรื่องดังกล่าวมา ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญแล้วก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง เห็นได้จากแนวคิดเรื่องอดีตชาติอันยาวนานที่ผู้บรรลुरुธรรมวิเศษเท่านั้นจึงจะสามารถรู้ได้ แต่ปุถุชนทั่วไปไม่สามารถรู้ได้ เรื่องนี้วิเคราะห์ได้จากหลักคำสอนเรื่องวิชา 3 ข้อว่า ปุพเพนิวาสานุสติญาณ หมายถึง ญาณที่ทำให้ระลึกชาติในอดีตได้ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/275) หรือคำสอนเรื่อง อดีตังสญาณ ญาณหยั่งรู้เรื่องราวในอดีตอันยาวนานได้ (ที.ปา. (ไทย) 11/353/374)

2.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า อดีตเป็นสิ่งที่ไกลที่สุด เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยอ้างว่าเป็นพุทธดำรัสเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เรื่องที่ตั้งขึ้น แต่ยังไม่พบหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้โดยตรง จึงลงความว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาและคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่วิชาของปัญหาข้อนี้ เพราะยังมีหลักคำสอนเรื่องอื่นที่สามารถตีความได้ว่า เป็นสิ่งที่ไกลที่สุดได้เช่นกัน ดังรายละเอียดในหัวข้อที่จะกล่าวต่อไป

2.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำตอบต่อคำถามข้อนี้ในวินัยธรรมที่ค้นพบใหม่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและหลักฐานรับรอง ขอเสนอไว้เป็นแนวทางการศึกษาเพิ่มเติม 2 เรื่อง คือ

2.3.1 สังสารวัฏ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลก เรื่องนี้สามารถตีความว่าเป็นเรื่องที่ไกลหรือยาวนานที่สุดได้ และมีหลักฐานที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้หลายแห่งทั้งในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางการศึกษาและอ้างอิง ดังต่อไปนี้

ในติณกัฏฐสูตรพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังสาร มีเบื้องต้นและเบื้องปลายไม่รู้ไม่ได้ที่สุดเบื้องต้น ที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูกอวิชชาทิดขวาง ถูกตัณหาผูกไว้ วนเวียนท่องเที่ยวไป” (ส.นิ. (ไทย) 16/124/215-216) ข้อสรุปต่อคำตอบข้อนี้จากพุทธดำรัสดังกล่าว คือ เบื้องต้นและที่สุดแห่งสังสารวัฏของคนที่ยังมีกิเลสอยู่ไม่รู้ไม่ได้ (อนมตคค) และบุคคลที่ยังมีกิเลสอยู่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ขอให้ผู้ศึกษาพิจารณาพุทธดำรัสที่ตรัสถึงชีวิตของพระองค์ที่เวียนว่ายตายเกิดนับชาติไม่ถ้วนในข้อต่อไปประกอบเพื่อยืนยันความจริงที่ว่า สังสารวัฏไกลหรือยาวนานที่สุด

ในขุททกนิกาย ธรรมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราตามหานายช่างเรือนอยู่ เมื่อยังไม่พบ จึงท่องเที่ยวไปเป็นอนเณกชาติ เพราะการเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ นายช่างเอ๋ย เราพบท่านแล้ว ท่านจะสร้างเรือนไม่ได้อีก ซี่โครงของท่านเราหักแล้ว ยอดเรือน เราก็มืดแล้ว จิตของเราถึงธรรมปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราได้บรรลุธรรมเป็นที่สิ้นตัณหาแล้ว” (ขุ.ธ. (บาลี) 25/153-154/144) ข้อสรุปต่อคำตอบข้อนี้จากพุทธดำรัสดังกล่าว คือ สังสารวัฏยาวไกลที่สุดที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่องเที่ยวไปเป็นอนเณกชาติ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดหลายชาติ เพื่อความกระจำงในพระพุทธพจน์ขอยกคำอธิบายของพระพุทธโฆสาจารย์ที่อธิบายไว้ในอรรถกถา ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า **นายช่างเรือน** หมายถึง ตัณหา สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ **เรือน** หมายถึง อัฏฐภาพ หรือชีวิตของมนุษย์ **ซี่โครงของนายช่างเรือน** หมายถึง กิเลสทั้งหมด และ **ยอดเรือน** หมายถึง อวิชชา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทำลายด้วยอริยมรรค ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป (ขุ.ธ.อ. (บาลี) 5/105-106)

2.3.2 ธรรมของสัตว์บุรุษ เรื่องนี้แม้ว่า จะไม่ค่อยคุ้นชินกับผู้ศึกษาพระพุทธศาสนานัก แต่ก็ยังเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ เพื่อแสดงถึงความจริงเชิงเปรียบเทียบว่า ธรรมของคนดี (สัตว์บุรุษ) ห่างไกลจากธรรมของคนชั่ว (อสัตว์บุรุษ) แสดงถึงธรรมหรือกุศลธรรมที่มีคุณเหนือกว่าอธรรมหรืออกุศลธรรม โดยพระองค์ทรงกล่าวถึงสิ่งที่อยู่ไกลกันเหลือเกินไว้ในสุวิทูรสูตร 4 เรื่อง คือ (1) ท้องฟ้ากับแผ่นดิน (2) ฝั่งนี้กับฝั่งโน้นของทะเล (3) จุดที่ดวงอาทิตย์ขึ้นกับจุดที่ดวงอาทิตย์ตก (4) ธรรมของสัตว์บุรุษกับธรรมของอสัตว์บุรุษ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/47/77) ใน 3 ข้อแรกเป็นการเปรียบเทียบในวิสัยโลกเพื่อให้เห็นสิ่งที่อยู่ไกลกัน ส่วนข้อที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบในวิสัยธรรมเพื่อให้เห็นความต่างกันระหว่างธรรมของคนดีกับคนชั่วหรือกล่าวสรุปก็คือ กุศลธรรมกับอกุศลธรรมโดยคุณค่าว่ามีผลต่างกันห่างไกลกัน โดยสรุปก็คือ ธรรมของคนดีหรือธรรมย่อมนำไปสู่ความสุข ความเจริญ ความพ้นทุกข์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ แต่ธรรมของคนชั่วหรือธรรมย่อมนำไปสู่ความทุกข์ ความหายนะ ตาพุทธดำรัสที่ว่า “อธรรมนำสัตว์ไปสู่นรก ส่วนธรรมยังสัตว์ไปถึงสุคติ” (ขุ.ชา. (ไทย) 28/81/46) และทำให้ผู้สร้างแต่อกุศลกรรมต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

3. สิ่งที่ใหญ่ที่สุดในโลกนี่คืออะไร

3.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า ภูเขา โลก มหาสมุทร ใหญ่ที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า ตัณหา ความทะยานอยาก ไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ก่อภพก่อชาติ ใหญ่ที่สุด บางเว็บไซค์กล่าวว่า ความต้องการใหญ่ที่สุด เข้าใจว่า ผู้เขียนในแหล่งข้อมูลนั้น ๆ แปลมาจากคำว่า “ตัณหา”

3.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

3.2.1 สารสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกของพราหมณ์ที่ว่า ภูเขา โลก มหาสมุทรใหญ่ที่สุด แสดงถึงทัศนะของผู้ตอบแต่ละคนที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะนำอะไรมาเป็นคำตอบ ดังนั้น คำตอบเหล่านี้จึงไม่ผิด เพราะมีคำกล่าวเช่นนี้อยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น ในนานาตติยสวากสูตรได้กล่าวไว้ว่า “บรรดาภูเขาในกรุงราชคฤห์ ภูเขาวิปุละเยี่ยมที่สุด บรรดาภูเขาที่ตั้งอยู่ในป่าหิมพานต์ ภูเขาเสตบรรพตเยี่ยมที่สุด บรรดาสิ่งที่ลอยอยู่ในอากาศ ดวงอาทิตย์เยี่ยมที่สุด บรรดาห้วงน้ำทั้งหลาย สมุทรเยี่ยมที่สุด บรรดาดวงดาวทั้งหลาย ดวงจันทร์เยี่ยมที่สุด บัณฑิตกล่าวว่า พระพุทธเจ้าเลิศกว่ามนุษย์และเทวดา” (ส.ส. (ไทย) 15/111/126) แสดงถึงทัศนะต่อคำถามที่ว่า อะไรใหญ่ที่สุดได้อย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าการตอบว่า ภูเขา โลก มหาสมุทรใหญ่ที่สุดก็ไม่ใช่อะไรของคำตอบข้อนี้ (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า ตัณหา ความทะยานอยากใหญ่ที่สุด ถ้าพิจารณาโดยสาระแล้วก็เห็นว่าถูกต้อง เพราะมีหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสเพื่อตอบปัญหาข้อนี้โดยตรง แต่เป็นการแสดงไว้โดยนัยอื่น ๆ เช่น

ในขุททกนิกาย ธรรมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม่น้ำเสมอด้วยตัณหา ไม่มี” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/251/110) พุทธดำรัสนี้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของตัณหาในฐานะที่เป็นสาเหตุของความทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่สามารถขจัดตัณหาได้ โดยพุทธองค์ทรงนำมาเปรียบเทียบกับแม่น้ำเพื่อให้ผู้ฟังเห็นความจริงว่า แม่น้ำสายต่าง ๆ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากหรือฝนตกมากก็ทำให้น้ำล้นฝั่งได้ แต่ตัณหาไม่มีคำว่า เต็ม ในจิตของมนุษย์ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมไม่มี ตัณหาทำให้คนรู้สึกว้าวน่าเบื่ออยู่เสมอ

ในตัณหาสูตรพระพุทธเจ้าตรัสว่า “ตัณหาเป็นธรรมอย่างหนึ่งที่โลกทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจ” (ส.ส. (ไทย) 15/63/74) โลกในที่นี้คือ สัตว์โลกที่ยังไม่สิ้นกิเลส เพื่อเฉลยปัญหาที่เทวดาถามว่า “อะไรเล่าเป็นธรรมอย่างหนึ่งที่โลกทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจ” พุทธดำรัสนี้แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของตัณหาที่ทำให้มนุษย์ (สัตว์โลก) ผู้ไม่อบรมจิตต้องตกอยู่ในอำนาจ และในปาเลยยสูตรพระพุทธเจ้าทรงย้ำไว้อีกว่า “ความอยากละได้ยากในโลก” เพื่อทรงเฉลยคำถามของเทวดาที่ว่า “อะไรเล่าละได้ยากในโลก” (ส.ส. (ไทย) 15/79/84-85)

ตัณหาเมื่อกล่าวโดยสรุปมี 3 ประเภท คือ (1) กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ในกามคุณ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่พึงพอใจ (2) ภวตัณหา ความทะยานอยากในรูปภพและอรุภพ ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้ อยากจะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อยากคงอยู่ตลอดไป ความอยากที่ประกอบด้วย สัสสตทิฏฐิ (3) วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ ความอยากในความพรากพ้นไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีมนุษย์ไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากดับสูญ ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิหรืออุจเฉททิฏฐิ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/263)

3.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า ตัณหา ความทะยานอยากใหญ่ที่สุด เป็นทัศนคติที่ต้อง ตรงตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบหลักฐานที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามข้อนี้จากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาใด ๆ โดยตรง และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีการกล่าวถึงสิ่งที่ใหญ่ที่สุดไว้อีกดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

3.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความว่าเป็นสิ่งที่ใหญ่หรือยิ่งใหญ่ที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 3 เรื่อง

3.3.1 ธรรม สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งทั้งปวงคือ ธรรม เห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมว่าเป็นใหญ่ ดังพระดำรัสในคารวสูตรที่พระองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธเคารพธรรม และพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ล้วนเคารพพระสัทธรรม (ส.ส. (ไทย) 15/173/233-234) และก่อนจะปรินิพพานพระองค์ก็ตรัสให้ชาวพุทธยึดพระธรรมวินัยเป็นตัวแทนของพระองค์ว่า “ธรรมวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากที่เราล่วงลับไปแล้ว จะเป็นศาสนาของเธอทั้งหลาย” (ที.ม. (ไทย) 10/216/164) นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงย้ำความสูงสุดของธรรมไว้อีกว่า การปฏิบัติธรรมถือว่าการบูชาพระตถาคตอย่างสูงสุด (อง.ทก. (ไทย) 20/157/124)

3.3.2 บุคคลผู้สูงสุด ถ้าพิจารณาในแง่ของบุคคลจะได้ข้อสรุปว่า พระพุทธเจ้าเท่านั้นเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด เห็นได้จากข้อความในนาทานิตติยสาวกสูตรที่ว่า “พระพุทธเจ้าเลิศกว่ามนุษย์และเทวดา” (ส.ส. (ไทย) 15/111/126) คำกล่าวข้างต้นเป็นการแสดงความเป็นผู้ประเสริฐ สูงสุดด้วยคุณทั้งพระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าจนได้ชื่อว่าเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

3.3.3 เรื่องของชีวิต ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์จะได้คำตอบว่า ใจเป็นใหญ่ที่สุด เพราะใจเป็นประธานในการกระทำทุกเรื่องทั้งดีและไม่ดีตามข้อสรุปในขุททกนิกาย ธรรมบท (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1-2/23-24)

4. อะไรที่มีน้ำหนักมากที่สุดในโลก

4.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความอ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ได้ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า หิน เหล็ก แร่ ดิน น้ำหนักที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า คำสัญญาใด ๆ ที่พูดง่าย แต่ทำยาก คำสัญญานั้นแลเป็นสิ่งที่หนักสุด

4.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

4.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า หิน เหล็ก แร่ ดิน น้ำหนักที่สุด ถ้าพิจารณาตามความจริงก็เป็นเช่นนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ใดจะยกเรื่องใดมาตอบและให้เหตุผลประกอบอย่างไร ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบ แม้คำตอบที่อ้างถึงก็ขัดแย้งกันในตัว เช่น หินกับดินในขนาดหรือปริมาตรเท่ากันก็มีน้ำหนักต่างกัน (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า คำสัญญาหนักที่สุด ถ้าตีความคำว่า สัญญาเป็นเรื่องของสังขะ ความจริงใจหรืออุสุ ความซื่อตรงก็มีส่วนถูก เพราะคำสัตย์หรือความซื่อสัตย์เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง มีหลักฐานยืนยันที่กล่าวถึงเรื่องนี้ในอาฬวกสูตรว่า “ในโลกนี้มีอะไรที่จะยิ่งไปกว่าสังขะ

ทมะ ชั้นดี จาคะ” (ส.ส. (ไทย) 15/246/354) แสดงให้เห็นถึงสัจจะและคุณธรรมอีก 3 ข้อเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยเฉพาะสามภรรยา เพราะปัญหาการหย่าร้างของชีวิตคู่หลายคู่เกิดจากการขาดสัจจะ ไม่ซื่อสัตย์นอกใจซึ่งกันและกัน

4.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธรเจ้าตรัสว่า สัญญาหนักที่สุด เป็นทัศนะของผู้เขียนที่ดีความเข้ากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ยังไม่พบหลักฐานที่พระพุทธรเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้โดยตรงจากคัมภีร์ใด ๆ และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีเรื่องอื่นที่คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนากล่าวหาหนักที่สุดและเป็นที่ยอมรับมากกว่าสัญญาอีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

4.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำสอนที่สามารถนำมาตีความว่า หนักที่สุด มีหลายข้อ ขอยกมาเป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 2 เรื่อง

4.3.1 ชั้น 5 คำตอบนี้ น่าจะเป็นคำตอบที่ได้รับการยอมรับจากผู้ศึกษาพระพุทธศาสนามากที่สุด เพราะมีพุทธดำรัสกล่าวถึงเรื่องนี้และรู้จักกันดีในหมู่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เช่น ในภการสูตร พระพุทธรเจ้าได้ตรัสถึงชั้น 5 ว่าเป็นภาระที่หนักยิ่งในการดูแล และตอนท้ายของพระสูตรเดียวกันพระองค์ยังตรัสย้ำอีกว่า การถือภาระ (ชั้น 5) เป็นทุกข์ในโลก การวางภาระเป็นสุขในโลก (ส.ช. (ไทย) 17/22/34-35)

4.3.2 อนันตริยกรรม หมายถึง กรรมที่หนักที่สุด มีทั้งกรรมฝ่ายกุศล ได้แก่ การบำเพ็ญสมาธิจนได้สมบัติ 8 คือ รูปฌาน 4 อรูปฌาน 4 ที่กล่าวไว้ในสัลเลขสูตร (ม.ม. (ไทย) 12/82/70-72) มีผลทำให้ผู้ได้ฌานเหล่านี้เข้าสู่สวรรค์ชั้นรูปพรหม (รูปฌาน) และสวรรค์ชั้นอรูปพรหม (อรูปฌาน) และกรรมฝ่ายอกุศล มี 5 ประการ (1) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (2) ปิตุฆาต ฆ่าบิดา (3) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (4) โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธรเจ้าจนพระโลหิตห้อขึ้น (5) สังฆเภท ทำให้สงฆ์แตกกัน (อภ.วิ. (ไทย) 35/941/595) ที่ส่งผลให้ผู้ทำอนันตริยกรรมทั้ง 5 ไม่สามารถจะเข้าถึงสวรรค์หรือนิพพานในชาตินั้นได้ ต้องไปเกิดในอเวจีนรกอย่างเดียว

5. อะไรที่เบาที่สุดในโลก

5.1 เนื้อหาเดิม ผู้เผยแพร่ข้อความได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ตอบคำถามข้อนี้ว่า นุ่น สำลี ลม ใบไม้แห้ง เบาที่สุด พระพุทธรเจ้าทรงตอบว่า การปล่อยวาง การรู้เท่าทันว่า เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป แบบนี้แล เบาที่สุด

5.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

5.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนารับรอง ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า นุ่น สำลี ลม ใบไม้แห้ง เบาที่สุด แสดงถึงทัศนะที่ตอบคำถามไม่ตรงกันตามความเห็นของผู้ตอบแต่ละคน ดังนั้น คำตอบดังกล่าวจึงไม่ใช่ข้อยุติของคำถามข้อนี้ เพราะยังมีสิ่งอื่นที่สามารถนำมาตอบว่าเป็นสิ่งที่เบาที่สุดได้อีก เช่น กระดาษ เป็นต้น (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธรเจ้าตอบว่า การปล่อยวาง เบาที่สุด ถือว่าเป็นคำตอบที่ตรงกับความจริงในวิสัยธรรมมากที่สุด เพราะมีหลักฐานรับรองว่า พระพุทธรเจ้าตรัสเรื่องนี้ไว้หลายแห่ง เช่น ในภการสูตร พระพุทธรเจ้าตรัสว่า การปล่อยวางภาระคือชั้น 5 เป็นสุขในโลก (ส.ช. (ไทย) 17/22/35)

5.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า การปล่อยวางเบาที่สุด ถือว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบคำถามและคำตอบนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่อายุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากมีเรื่องอื่นที่สามารถตีความได้ว่าเบาที่สุดได้อีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

5.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความได้ว่า เบาที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างไว้เฉพาะที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง 2 เรื่อง คือ

5.3.1 การละอกุศลกรรม ตัวอย่างในกามสูตร พระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาที่เวทดาถามว่า อะไรเล่าที่ดีควรปล่อย แต่ไม่ดีไม่ควรควรปล่อย” คำตอบคำถามนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็คือ “วาจาที่ดี (วจีสุจริต) ควรปล่อย วาจาที่ไม่ดี (วจีทุจจริต) ไม่ควรปล่อย” (ส.ส. (ไทย) 15/78/84) จากตัวอย่างนี้ วจีสุจริตเป็นอกุศลกรรมทางวาจาเป็นสิ่งที่ควรละ ไม่ควรกระทำ เพราะมีผลเป็นความทุกข์ทั้งผู้กล่าวและสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ฟัง ดังนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่า อกุศลกรรมทุกอย่างเป็นเรื่องที่ควรละ เพราะมีผลเป็นความทุกข์แก่ผู้ประพฤติ และอกุศลกรรมยิ่งละก็ยิ่งทำให้จิตมนุษย์ยิ่งเบา หมายถึง เบาจากความทุกข์ เพราะอกุศลธรรมทั้งปวงเป็นสาเหตุของความทุกข์ หลักคำสอนที่ให้ข้อสรุปเรื่องนี้วิเคราะห์ได้จากหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ในมหาปทานสูตร 3 ประการ คือ การไม่ทำความชั่ว (อกุศลกรรม) ทั้งปวง การสร้างความดี (กุศลกรรม) ให้บริบูรณ์ และการพัฒนาจิตให้ผ่องใส หมดจากกิเลสที่สร้างความหนัก (ทุกข์) ให้แก่ชีวิต บรรลุความเป็นอิสระแห่งจิต จิตว่าง ไร้มลทินคือกิเลส (ที.ม. (ไทย) 10/90/50)

5.3.2 การละอุปาทานในชั้น 5 อุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นของจิตที่เข้าไปยึดติดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ปล่อยวาง ศึกษาได้จากภารสูตร สังยุตตนิกาย ชนธวรรคที่กล่าวถึงภาวะคืออุปาทานชั้น 5 ประการ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ผู้แบกภาระคือบุคคล การถือภาระคือตัณหาอันทำให้เกิดอีก ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา และการวางภาระคือความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสละคืน ความหลุดพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา ได้แก่ พระนิพพาน สุตทัตถพระพุทธเจ้าได้ตรัสสรุปว่า ชั้น 5 คือภาระ บุคคลคือผู้แบกภาระ การถือภาระเป็นทุกข์ในโลก การวางภาระเป็นสุขในโลก บุคคลวางภาระหนักได้แล้ว ไม่ถือภาระอื่นไว้ ถอนตัณหาพร้อมทั้งราก สิ้นความอยาก ดับสนิทแล้ว (ส.ข. (ไทย) 17/22/35) พุทธดำรัสดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่หนักสุดของชีวิตก็คือ การเข้าไปแบกหรือยึดชั้น 5 ที่ทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อปล่อยวางชั้น 5 พร้อมทั้งทำลายกิเลสทั้งปวงจึงเป็นการวางภาระหนัก คำว่า หนักในที่นี้ก็คือ ความทุกข์ของชีวิต ซึ่งแปลความได้ว่าเป็นสิ่งที่หนักสุดสำหรับชีวิต นอกจากนี้ยังมีอุปาทานประเภทอื่น ๆ ที่ต้องปล่อยวางอีกดังอุปาทานในทีฆนิกาย ประเภท ได้แก่ กามอุปาทาน ความยึดมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าปรารถนา ทิฏฐูปาทาน ความยึดมั่นในความเห็นที่ผิด สิลัพพอุปาทาน ความยึดมั่นในศีลและพรตรวมถึงข้อปฏิบัติ แบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาอย่างมากมาย และอัตตวาอุปาทาน ความยึดมั่นในชีวิตว่าเป็นตัวตน (ที.ปา. (ไทย) 11/312/293) 4

6. อะไรที่ใกล้กับเรามากที่สุด

6.1 เนื้อหาเดิม ผู้เขียนได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อ ตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า พ่อแม่ ญาติ ใกล้เรามากที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า ความตายที่วิ่งตามเหมือนเงาตามตัวต่างหาก ที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด

6.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

6.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนายืนยัน ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า พ่อแม่ ญาติเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเรามากที่สุดนั้น ถ้าพิจารณาตามสาระก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่ก็ไม่ใช่ข้อดีของคำตอบ เพราะยังสามารถตอบได้ในมิติอื่นอีก เช่น ภรรยา เพราะภรรยาก็เป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดเราเช่นกันตามนัยแห่งวัตถุประสงค์ที่ว่า “ภรรยาเป็นเพื่อนสนิทหรือใกล้ชิด” (ส.ส. (ไทย) 15/54/69) (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า สิ่งที่ใกล้เรามากที่สุดคือความตาย ถ้าพิจารณาที่สาระสำคัญก็เห็นว่าเป็นจริงตามนั้น เนื่องจากสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความตายในพระพุทธศาสนาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “มรณ” หมายถึงความตายเป็นกฎธรรมชาติของทุกชีวิต (มรณมมตา ชีวิตมีความตายเป็นธรรมดา) ในปฐมมหานามสูตร (ส.ม. (ไทย) 19/1017/522-523) และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความตายที่ชื่อว่า “ขณิกมรณะ” หมายถึง ความตายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกขณะที่พระพุทธโฆสาจารย์ (2531, น. 2) กล่าวในคัมภีร์ปกรณ์วิสุทธิมรรคเพื่อแสดงความตายที่เป็นธรรมชาติของทุกชีวิตที่เกิดจากการเสื่อมในแต่ละขณะของการมีชีวิตอยู่ เช่น เส้นผมเส้นเก่าหลุดไป เส้นใหม่เกิดขึ้นหรือการตายของเซลล์เนื้อเยื่อ เซลล์ผิวหนัง หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิตตั้งแต่ปฏิสนธิ (กลล) ชีวิตในครรภ์ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชราที่จัดอยู่ในความตายประเภทนี้ด้วย

6.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า ความตายเป็นสิ่งที่ใกล้ชีวิตมนุษย์ที่สุด เป็นทัศนะที่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบหลักฐานที่มาของคำถามและคำตอบที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาโดยตรง และคำตอบนี้ก็ไม่ใช่ข้อดีของปัญหาข้อนี้ เนื่องจากยังมีหลักคำสอนอื่นที่สามารถตีความได้ว่า ใกล้เราที่สุดเหมือนเงาตามตัวได้อีก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

6.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ หลักคำสอนที่สามารถนำมาตีความได้ว่า ใกล้กับชีวิตเรามากที่สุด มีอยู่หลายข้อ ขอยกตัวอย่างเฉพาะที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนและมีหลักฐานทางคัมภีร์รับรอง คือ กรรม กรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความจงใจ (เจตนา) (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) กรรมเป็นเรื่องที่อยู่ในวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งกรรมดีและกรรมชั่วตามนัยที่แสดงไว้ในวาสุเดทตสูตรว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” (ขุ.ส. (ไทย) 25/660/654) และในปิยสูตรพระพุทธเจ้าตรัสถึงกรรมดี กรรมชั่วที่พระองค์ทรงใช้คำว่า บุญและบาปเท่านั้น เป็นสิ่งที่จะติดตัวมนุษย์ไป เพื่อตอบคำถามของเทวดาที่ว่า “เมื่อบุคคลถูกความตายครอบงำก็จะต้องละทิ้งภพมนุษย์ไป ก็อะไรเล่าเป็นสมบัติของเขา และเขาจะนำอะไรไปได้ อนึ่ง อะไรเล่าจะติดตามเขาไป ดุจเงาติดตามตัวไป ฉะนั้น” (ส.ส. (ไทย) 15/115/133) และในจุฬามวิภังคสูตร (ม.ม. (ไทย) 14/289-297/349-357) พระพุทธเจ้าได้แสดงถึงกรรมในฐานะสมบัติของมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้รับผลของกรรม กรรมส่งผลให้มนุษย์ไปเกิดในกำเนิดต่าง ๆ เป็นพันธกรรมของมนุษย์ เป็นที่พึ่งอาศัยของมนุษย์ และกรรมทำให้มนุษย์แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กรรมเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดเรื่องหนึ่งและเราทำกรรมอยู่ตลอดเวลาทุกขณะจิตตามหลักพระอภิธรรม

7. อะไรที่ง่ายที่สุดในโลก

7.1 เนื้อหาเดิม ผู้เขียนได้อ้างถึงพราหมณ์ ไม่ระบุชื่อตอบคำถามข้อนี้ไว้ว่า กิน นอน พุด หายใจ ง่ายที่สุด ส่วนพระพุทธเจ้าทรงตอบว่า การพุดธรรมะ แบ่งปันให้แสงสว่างแก่ผู้อื่น ง่ายที่สุด เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

7.2 ทศนวิจารณ์ต่อคำถามและคำตอบข้อนี้ ขอแยกประเด็นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

7.2.1 สาระสำคัญ ถ้าพิจารณาไปที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ผิด เพราะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนายืนยันคำตอบดังกล่าว ขอแยกแสดงเพื่อความเข้าใจตามคติของคำตอบไว้ 2 ประการ คือ (1) คำตอบในวิสัยโลกที่พราหมณ์ตอบว่า การกิน นอน พุด หายใจ ง่ายที่สุด ถ้าพิจารณาตามสาระก็เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่า คำตอบในวิสัยโลกต่อคำถามนี้มีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับผู้ตอบแต่ละคนว่าจะตอบและให้เหตุผลอย่างไร ดังนั้น คำตอบดังกล่าวจึงไม่ใช่ข้อยุติ เพราะยังสามารถตอบได้ในประเด็นอื่นอีก เช่น การคิด เป็นต้น (2) คำตอบในวิสัยธรรมที่อ้างพระพุทธเจ้าตอบว่า การแบ่งปันธรรมให้กันง่ายที่สุด ถ้าพิจารณาที่สาระสำคัญของคำตอบก็เห็นว่าไม่ขัดแย้งกับคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง อัมมเทสนามัย ความดีที่เกิดจากการแสดงธรรมหรือเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีงาม ถูกต้องตามคลองธรรม เช่น พ่อแม่ห้ามปรามลูกไม่ให้ทำความชั่ว สอนให้ขยันในการศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น

7.2.2 บทสรุป คำตอบที่อ้างพระพุทธเจ้าตรัสว่า การแบ่งปันธรรมง่ายที่สุด เป็นทัศนะของผู้เผยแพร่ข้อความที่ดีความเข้าใจกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่พบคำถามและคำตอบดังกล่าวที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรงจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และคำตอบดังกล่าวก็ไม่ใช่ข้อยุติของคำตอบปัญหาข้อนี้ เนื่องจากมีเรื่องอื่นที่คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายไว้อีกหลายข้อ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในข้อต่อไป

7.3 คำตอบและสาระสำคัญที่ค้นพบจากคัมภีร์ คำตอบที่เห็นว่า ตรงคำถามข้อนี้มากที่สุดก็คือ กรรมดี เพราะเป็นสิ่งที่เราทำอยู่ทุกขณะจิตในวิถีชีวิตประจำวันทั้งทางใจ กาย วาจา แต่หลายคนไม่ทราบว่าตนทำความดีทุกวัน เนื่องจากไม่เข้าใจเรื่องความดีทั้งในแง่ความหมายและหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายชื่อ เช่น บุญ กุศล กรรม สุจริต เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นความจริงว่า ความดีเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ขอให้ผู้อ่านดูตัวอย่างความดีที่สามารถทำได้ง่าย ๆ ในวิถีชีวิตประจำวันในทีฆนิกาย (ที.ปา. (ไทย) 11/305/269) ที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ 3 ประการ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา และในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา พระอรรถกถาจารย์ได้ขยายหลักการทำความดีออกไปอีก 7 ข้อ รวมเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่งผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดได้จากหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558, น. 89-90) ดังต่อไปนี้ (1) ทานมัย การแบ่งปันทั้งสิ่งของ ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการให้อภัยผู้อื่น (2) สิลมัย การควบคุมตัวเองให้ตั้งอยู่ในศีลห้า ไม่ให้เบียดเบียนชีวิต ใด ๆ ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ละเมิดคุ้มครองของผู้อื่น ไม่โกหกหลอกลวงใคร ๆ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งมีนเมาทุกชนิด (3) ภาวนามัย การอบรมจิตอยู่เสมอด้วยการไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา (4) อปจายนมัย การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะต่อบุคคลทั่วไป (5) เวยยาวัจจมัย การชวนช่วยช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมในเรื่องที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ (จิตอาสา) (6) ปัตติทานมัย การอุทิศส่วนบุญหรือหยิบยื่นความดีให้คนอื่น (7) ปัตตานุโมทนา มัย การชื่นชม ยินดีในความดีหรือความสำเร็จของผู้อื่น (8) อัมมัสสวนมัย การหมั่นฟังธรรม คำสั่งสอน คำแนะนำของบัณฑิต และเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิต (9) อัมมเทสนามัย การแสดง การบอก การแนะนำหลักธรรม หลักการดำเนินชีวิต หรือองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (10)

ทฤษฎีกรรม การปรับทัศนคติให้ถูกต้องตามหลักเหตุผล ตรงหลักความจริง นี่คือวิธีการสร้างความคิดหรือบุญที่ทุกคนสามารถสร้างได้ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ย่างมากสำหรับบุคคลที่ใฝ่ในความดี แต่ก็เป็นเรื่องยากสำหรับบุคคลที่ถูกอวิชชา มิจฉาทิฐิ โมหะเข้าครอบงำ หรือบุคคลที่ไม่ดีก็ทำเรื่องที่ดี ๆ เหล่านี้ได้ยาก เห็นได้จากพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ในสังฆเภทสูตรว่า “กรรมดี คนดีทำได้ง่าย กรรมดี คนชั่วทำได้ยาก กรรมชั่ว คนชั่วทำได้ง่าย กรรมชั่ว พระอรชยะทั้งหลายทำได้ยาก” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/48/276)

บทสรุป

จากสาระสำคัญที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปถึงแนวทางในการวินิจฉัยและการปฏิบัติต่อการเผยแผ่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนเพื่อป้องกันการแพร่เรื่องที่มิใช่คำสอนของพระพุทธเจ้าและอัครสาวกซึ่งพระสังฆธรรม 3 เรื่อง คือ

1. การแต่งเรื่องขึ้นใหม่และการอ้างอิงพระพุทธเจ้า เนื้อหาของปัญหาที่เข้าใจได้ยากและคำตอบที่ผู้เขียนอ้างอิงพราหมณ์ไม่ปรากฏชื่อและพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสนั้น ไม่พบในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาจึงสรุปว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือจึงได้อ้างว่าเป็นพุทธดำรัส การอ้างดังกล่าวถือว่าการกล่าวต่อพระพุทธเจ้า (อง.ทก. (ไทย) 20/24-26/74-75) และเป็นการสร้างสังฆธรรมปฏิรูป หมายถึง คำสอนเทียม ไม่ใช่คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ จะส่งผลเสียต่อการดำรงอยู่ของพระสังฆธรรม หมายถึง คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสัทธัมมัมปปฏิรูปกสูตร (ส.นิ. (ไทย) 16/156/262-264) ซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวพุทธจะต้องระมัดระวังช่วยกันป้องกัน หาทางแก้ไข และหันมาทบทวนหน้าที่หลักของตนที่จะกล่าวในข้อต่อไป

2. หน้าที่หลักของชาวพุทธ การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงไม่ใช่เพียงแค่การปฏิญาณตนว่าเป็นชาวพุทธหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเท่านั้น แต่ชาวพุทธมีหน้าที่หลักที่ต้องช่วยกันอัครสาวกซึ่งพระสังฆธรรมของพระพุทธเจ้าที่เรียกรวม ๆ ว่า “พระพุทธศาสนา” ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปฐมสัทธัมมสัมโมสสูตร 5 ประการ คือ (1) ฟังธรรมโดยเคารพ (2) เรียนธรรมโดยเคารพ (3) ทรงจำธรรมโดยเคารพ (4) ใคร่ครวญตรองแห่งธรรมที่ทรงจำไว้แล้วโดยเคารพ (5) รื้อรตรัฐธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมโดยเคารพ และในทุติยสัทธัมมสัมโมสสูตรก็ทรงแสดงไว้อีก 5 ประการ ขอยกมาเฉพาะข้อที่แตกต่างจากพระสูตรแรกอีก 1 ข้อ คือ (6) แสดงหรือบอกธรรมตามที่ได้สดับมา ตามที่ได้เรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/154-155/252-255) รวมเป็น 6 ข้อ นี่คือน้ำที่ของชาวพุทธที่มักถูกแปลความว่าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี หรือนักบวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด เนื่องจากความอยู่รอดของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับบริษัทสี่ คือ ภิกษุ (รวมสามเณรด้วย) ภิกษุณี (รวมสามเณรีด้วย) อุบาสก และอุบาสิกา ในขณะที่เดียวกันความเสื่อมของพุทธศาสนาก็มาจากการที่พุทธบริษัทสี่ไม่ทำหน้าที่โดยรวมทั้ง 6 ประการที่กล่าวมา

จากหน้าที่ของชาวพุทธในพระไตรปิฎกข้างต้นสรุปให้เห็นหน้าที่หลักของชาวพุทธที่คัมภีร์ชั้นนอร์รถกาศสรุปไว้ 2 ประการ คือ คันถธุระ หน้าที่ในการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจรวมถึงการเผยแผ่หลักคำสอนให้แก่คนอื่นด้วย และวิปัสสนาธุระ หน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ศึกษาจนเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2523, น. 62) และเมื่อนำหน้าที่ 2 ประการที่พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้มาสรุปตามหน้าที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกข้างต้นจะได้หน้าที่หลักของชาวพุทธ 3

ประการ คือ (1) การศึกษาเล่าเรียนพุทธธรรม (2) การปฏิบัติตามพุทธธรรมที่ศึกษาอย่างเข้าใจถูกต้องแล้ว (3) การเผยแพร่พุทธธรรมให้แก่ผู้อื่นได้รู้ เข้าใจ และปฏิบัติตาม นี่คือหน้าที่ของชาวพุทธที่จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้

3. แนวทางปฏิบัติในการเผยแพร่พุทธธรรม หลังจากที่ชาวพุทธรู้จักหน้าที่หลักของตนแล้ว เรื่องต่อไปที่ควรตระหนัก คือ หลักการเผยแพร่พระพุทธ ศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) พุทธดำรัสนี้ได้สื่อถึงหลักการและเป้าหมายในการเผยแพร่พุทธธรรมคือเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ที่เรียกรวมไว้ในคำว่า ชาวโลก เพื่อให้เห็นแนวทางในการเผยแพร่พุทธธรรมที่ถูกต้องและมีผลต่อการดำรงอยู่ของพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า ขอสรุปเป็นหลักปฏิบัติไว้ 3 ข้อ

3.1 ไม่สร้างหรือนำสัทธรรมปฏิรูปไปเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารในโลกปัจจุบันแพร่ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย ถ้าผู้อ่านได้ใช้สื่อโซเชียลมีเดียจะพบว่า มีข้อมูลให้เราศึกษามากมาย โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่เผยแพร่หลักธรรมทางศาสนาที่พบว่า มีจำนวนมาก บางเว็บไซต์ก็อธิบายหลักธรรมตามความคิดเห็นของตนโดยไม่มี การอ้างอิงจากคัมภีร์ใด ๆ บางเว็บไซต์ก็แต่งเรื่องขึ้นมาแล้วอธิบายตามความเข้าใจของตนแล้วอ้างว่าเป็นพุทธพจน์ เหมือนกับคำถามที่เข้าใจยาก 7 ประการที่เป็นประเด็นหลักของบทความนี้ การอธิบายธรรมไปตามความเข้าใจของตน หรือโยงเข้ากับความเชื่ออื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา เช่น ไสยศาสตร์ เป็นต้น ได้สร้างความเชื่อและความเข้าใจผิดให้แก่ ประชาชนที่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาไม่มากนัก ส่งผลให้คนเหล่านั้นเชื่อและเข้าใจผิดว่า เรื่องเหล่านั้นเป็น พุทธดำรัสหรือเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ชาวพุทธจะต้องไม่นำสัทธรรมปฏิรูป คำสอนปลอมมา เผยแพร่ หรือเมื่อทราบว่าเป็นคำสอนปลอมก็ต้องช่วยกันยับยั้งเพื่อไม่ให้มีการเผยแพร่ต่อไป

3.2 การศึกษาพุทธธรรมให้เข้าใจ การที่ชาวพุทธจะรู้ว่า เรื่องใดเป็นสัทธรรมปฏิรูป หลักคำสอนปลอม หรือไม่นั้น จะต้องศึกษาเล่าเรียนหลักคำสอนให้รู้ เข้าใจอย่างถูกต้อง อย่าคิดว่า เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของพระภิกษุ สามเณร ภิกษุณี ไม่เกี่ยวกับฆราวาส เรื่องนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของชาวพุทธทุกคน

3.3 เผยแพร่พระสัทธรรมเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน หัวข้อนี้มีหลักการเผยแพร่พระสัทธรรมโดยสรุป 3 ประการ ได้แก่ (1) การเผยแพร่พระสัทธรรมเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน (2) เรื่องที่จะเผยแพร่ต้องเป็นพระสัทธรรม คำสอนที่ถูกต้องของพระพุทธเจ้าเท่านั้น และจะต้องไม่นำเรื่องที่ไม่ใช่พระสัทธรรมมาเผยแพร่ (3) ตั้งเมตตาจิต ปรารถนาดีมุ่งให้พระสัทธรรมที่เผยแพร่ไปนั้นเกิดประโยชน์และความสุขแก่มหาชน ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทน

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามควร และหากท่านใดทราบแหล่งที่มาของปัญหาที่เข้าใจยากที่มีผู้อ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ขอความกรุณาช่วยส่งมาให้ผู้เขียนเพื่อเป็นประโยชน์ในเชิง วิชาการ การศึกษา และการอ้างอิงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 30).

ธรรมทานกุศล.

พระพุทฺธโฆษาจารย์. (2520). *ธมฺมปทฎฐกถาย สดตโม ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พระพุทฺธโฆษาจารย์. (2523). *ธมฺมปทฎฐกถาย ทุตติโย ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พระพุทฺธโฆษาจารย์. (2523). *วิสุทฺธิมคฺคสฺส นาม ปกรณวิเสสสฺส ทุตติโย ภาโค* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2514-2515). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญาน.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Add Carabao คำสอน พระพุทธเจ้า มหาศาสดาโลก. (14 กรกฎาคม 2019). ปัญหาที่เข้าใจยากซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้. ค้นคืนจาก <https://www.facebook.com/paputtajaw/posts/636045676880560/>